

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

קולנוע ישראלי: זהות, תרבות וחברה - 50420

תאריך עדכון אחרון 14-11-2022

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: תקשורת ועיתונאות

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופסור ענר פרמינגר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: anerp@zahav.net.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ב' 15:00-16:30 בתאום מראש.

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס יבדוק את הקולנוע הישראלי בקונטקסט של הקולנוע העולמי מצד אחד ובקונטקסט של התרבות הישראלית מצד שני. בהקשר הבינלאומי, הקולנוע הישראלי ייבחן כחלק מהתפתחות שפת הקולנוע בהיסטוריה של המדיום: טיב האינטראקציה בין השפה של הקולנוע הישראלי לשפת הקולנוע שהתפתחה מחוץ לישראל במאה ועשרים שנות קולנוע, השפעת המתח בין הקולנוע האמריקני לקולנוע האירופאי על הקולנוע הישראלי, תהליכים בקולנוע הישראלי כתוצאה וכתגובה לתהליכים בקולנוע העולמי.

בהקשר הלאומי, תרבותי ומקומי ייבחן הקולנוע הישראלי כראי של תהליכים העוברים על החברה הישראלית מצד אחד, וכמדרבן ויוצר תהליכים מצד שני. ייבדק הקשר בין הקולנוע הישראלי לטלוויזיה בארץ ובין השניים לבין ביטויים תרבותיים אחרים כמו אמנות פלסטית וספרות עברית. הקשר בין מראות וקולות הסרטים לבין הסביבה בה נוצרו: מזג האוויר, האור, הנוף והטמפרמנט הישראלי, וכן הקשר בין התימאטיקה של הסרטים הישראליים ואופני ייצוג הדמויות ובחירתן לבין התהליכים ההיסטוריים, החברתיים והפוליטיים, שהתרחשו בארץ במקביל.

הסוגיות המתוארות לעיל ייבחנו תוך צפייה בקטעי סרטים, בסרטים קצרים וארוכים, בסרטי תעודה ובסרטי עלילה. פרט לסרטים שיוקרנו במהלך השיעור, התלמידים יחויבו לצפות בסרטים נוספים (הסרטים הנלווים) כחלק מעבודתם לקראת השיעור ואחריו.

מטרות הקורס:

חשיפת התלמידים ליצירות מופת בקולנוע הישראלי. הבנת הקשר הדיאלקטי בין קולנוע לבין זהות תרבותית והקשר חברתי ופוליטי של כל חברה ואומה כשהחברה הישראלית משמשת מקרה בוחן. יצירת קרקע לדיון ובדיקה רעננים של סוגיות קריטיות שנמצאות במרכז ההווה הישראלית.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

הסטודנטים ידעו לפענח סרטים בהקשר של המבט הקולנועי האוניברסלי וההיסטוריה הכללית לצד היכולת למקם את הסרט בהקשר התרבותי, חברתי, פוליטי בו הוא נעשה. בפרט, בהקשר הישראלי, הסטודנטים יתייחסו לסרט ישראלי כטקסט עשיר ומורכב שמקיים זיקה דיאלקטית ודיאלוג עם השיח החברתי והסוציו-פוליטי השנוי במחלוקת וכחלק מהתרבות המתפתחת בארץ.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: בכל שיעור יהיה מבוא תאורטי סביב נושא מרכזי. ההרצאה העיונית תלווה בהקרנת קטעים מסרטים ששייכים לנושא השיעור. במוקד יעמוד סרט ארוך מלא, שהתלמידים יצפו בו לקראת השיעור.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

שיעור 1

מבוא לקולנוע הישראלי - מתחילת המאה העשרים עד לאמצע שנות השישים של המאה העשרים: השפעות סובייטיות - הריאליזם הסוציאליסטי; המונטאז' השפעות של האקספרסיוניזם הגרמני. השפעות הוליוודיות - מנחם גולן; סרטי הבורקס; השפעות אירופאיות - יוסף שלחין; דוד פרלוב; אורי זוהר.

הקרנת קטעים מסרטים מוקדמים; הקרנת קטעים מסרטי שנות השישים: סאלאח שבתי/אפריים קישון - 1964; חור בלבנה/אורי זוהר - 1965; הילד מעבר לרחוב/יוסף שלחין - 1966;

שעור 2 + 3

אורי זוהר

סרטים: כל ממזר מלך - 1968; שלושה ימים וילד - 1967; מציצים/אורי זוהר - 1972; עיניים גדולות - 1974.

שעורים 4 + 5

הרגישות החדשה: ג'אד נאמן, אברהמלה הפנר, צפל ישורון, ניסים דיין, דני וולמן, נדב לווייתן סרטים: מסע אלונקות/ג'אד נאמן - 1977; מגש הכסף/ג'אד נאמן - 1983; זוג נשוי/צפל - 1983; לאן נעלם דניאל וקס/אברהם הפנר - 1972

שיעור 6

ייצוג הערבי בקולנוע הישראלי והתפתחות ייצוג הקונפליקט. קטעים מהסרטים הבאים: הם היו עשרה/ברוך דינר - 1960; חור בלבנה/אורי זוהר - 1965; מיכאל שלי/דני וולמן - 1975; חירבת חזעה/רמי לוי - 1978; חמסין/דני וקסמן - 1982; מאחורי הסורגים/אורי ברבש - 1984; חיך הגדי/שמעון דותן - 1986; אוואנטי פופולו/רפי בוקאי - 1986; נישואים פיקטיביים/חיים בוזגלו - 1988; עונת הדובדבנים/חיים בוזגלו, 1991. חור באדמה או נוכחים נפקדים/ענר פרמינגר - 2013.

שיעורים 7 + 8

בין יום כיפור למלחמת לבנון. קטעים מתוך:

יומן/דוד פרלוב - 1973-1989; פרקים א+ג; עיניים גדולות/אורי זוהר - 1974; הבית ברחוב שלוש/משה מזרחי - 1973; אור מן ההפקר/נסים דיין - 1973; סופו של מילטון לוי/נסים דיין - 1981; אסקימו לימון/ בועז דוידזון - 1978; סיפור אינטימי/נדב לווייתן - 1981; נועה בת 17 /צפל (יצחק ישורון) - 1981. הקרנות מלאות;; מיכאל שלי/דני וולמן - 1975; הלהקה/אבי נשר - 1977.

שיעורים 9 + 10

בין מלחמת לבנון לאינתיפאדה הראשונה.

אואנטי פופולו/רפי בוקאי - 1986; מאחורי הסורגים/אורי ברבש - 1986;

חיך הגדי/שמעון דותן - 1986; בובה/זאב רווח - 1987

שיעורים 11 + 12

בין האינתיפאדה להסכם אוסלו :

נישואים פיקטיביים/חיים בוזגלו - 1988; עונת הדובדבנים/חיים בוזגלו - 1991;

אזרח אמריקני/איתן גרין - 1992; גמר גביע/ערן ריקליס - 1991;

החיים על פי אגפא/אסי דיין - 1992; גולם במעגל/ענר פרמינגר - 1993.

אחרי רצח רבין עד תחילת שנות האלפיים:

אין שמות על הדלתות/נדב לווייתן - 1997; קלרה הקדושה/אורי סיון, ארי פולמן - 1996.

מר באום/אסי דיין - 1997; הגרעין הקשה/ענר פרמינגר - 1999

שיעור 13

שנות האלפיים - השפעתו של חוק הקולנוע; במאיות תופסות את מרכז המפה של הקולנוע העלילתי.

כנפיים שבורות/ניר ברגמן - 2000; חתונה מאוחרת/דובר קוסאשווילי - 2001;

ג'רפות/צחי גראד - 2001; ולקחת לך אישה/רונית ושלומי אלקבץ - 2004; שבעה/רונית ושלומי

אלקבץ - 2008; גט/רונית ושלומי אלקבץ - 2014; אור/קרן ידעיה - 2004;

חופשת קיץ/דוד וולך - 2007; ביקור התזמורת/ערן קולירין - 2007;
וסרמיל/מושון סלמונה - 2007; סוף שבוע בתל-אביב/עודד זהבי - 2008;
ואלס עם באשיר/ארי פולמן - 2008; זרים/גיא נתיב, ארז תדמור - 2008;
הבן של אלוהים/גיא נתיב, ארז תדמור - 2014; אוסטרליה שלי/עמי דרוזד - 2011;
בלדה לאביב הבוכה/בני תורתי - 2011; אפס ביחסי אנוש/טליה לביא - 2015;
סופת חול/עילית זקצר - 2016.

חומר חובה לקריאה:

קריאה נבחרת מהביבליוגרפיה הכללית, בהתאם להתפתחות הקורס.

חומר לקריאה נוספת:

ביבליוגרפיה בעברית:

אוטין פאבלו, קרחונים בארץ החמסינים: הקולנוע הישראלי החדש. שיחות עם במאים, תל אביב: רסלינג, 2008.

אוטין פאבלו, שיעורים בקולנוע - שיחות עם יוצרות ויוצרים ישראלים, תל-אביב: הוצאת אסיה 2017.
-אוטין פאבלו, רקוויאם לשלום: ייצוג הסכסוך בקולנוע הישראלי בעקבות אינתיפאדת אל-אקצה, תל אביב: הוצאת ספרא, 2017.

אמיר אהרן (עורך), קשת קולנוע, סתיו, גיליון מ"א (41), תל-אביב, 1968. מהדורה מיוחדת חדשה בהוצאת ביה"ס סם שפיגל לקולנוע ולטלוויזיה, ירושלים 2013.

בורשטיין יגאל, פנים כשדה קרב - ההיסטוריה הקולנועית של הפנים הישראליות, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1990.

בורשטיין יגאל, פרלוב: אמן קולנוע של תשוקה, מאזניים, כרך ע"ד, גיליון 1, תש"ס, 1999.

בלוך ירון, הקוד הפרלובי - דוד פרלוב, "יומן פרק ג' 82-1981", סרטים, קיץ 85, מס' 1, עמ' 22-26, אוניברסיטת תל-אביב, 1985.

גרוס נתן ויעקב, הסרט העברי - פרקים בתולדות הראינוע והקולנוע בישראל, ירושלים ת.ד. 7635, 1991.

גרץ נורית, סיפור מהסרטים - סיפורת ישראלית ועיבודיה לקולנוע, האוניברסיטה הפתוחה, 1993

גרץ נורית, לובין אורלי, נאמן ג'אד, מבטים פיקטיביים על קולנוע ישראלי, האוניברסיטה הפתוחה, 1998.

גרץ נורית, מקהלה אחרת - ניצולי שואה, זרים ואחרים בקולנוע ובספרות הישראלים, עם עובד/האוניברסיטה הפתוחה/ספרית אפקים, 2004.

גרץ נורית, ח'ליפי, ג'ורג', נוף בערפל: המרחב והזיכרון ההיסטורי בקולנוע הפלסטיני, תל-אביב: עם עובד, 2006.

הירש יכין, דוד פרלוב, קשת החדשה, גיליון 7, אביב, 2004.

הלחמי יוסף, ויהי מה – פרקים בדברי ימי הסרט הארצישראלי, הוצאת ארכיון הסרטים על-שם סטיבן שפילברג, האוניברסיטה העברית, ירושלים.

הפנר אברהם, ספר התסריטים, כתר, 2005.

זילברשטיין טלי, ככה צריך לעשות חיילים: דמות החייל בתיאטרון ובקולנוע הישראליים – תחנות נבחרות, רסלינג, תל-אביב, 2013.

טלמון מירי, בלוז לצבר האבוד: חבורות ונוסטלגיה בקולנוע הישראלי, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 2001.

טלמון מירי, הגוף הצבאי: מזוכים גברי ויחסים הומואירוטיים בקולנוע הישראלי. תיאוריה וביקורת, 18, עמ' 11-46, 2001.

טלמון מירי, אתניות ופוליטיקה מינית: המצאת הגבריות המזרחית בקולנוע הישראלי, תיאוריה וביקורת, 25, עמ' 31-62, 2004.

לובין אורלי, האישה בקולנוע הישראלי בתוך: עצמון יעל (עורכת) אשנב לחייהן של נשים בחברות יהודיות. ירושלים: הוצ' מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל. עמ' 349-373, 1995.

לובין אורלי, גבולות האלימות: גבולות הגוף, תיאוריה וביקורת, 18, עמ' 103-138, 2001.

לושיצקי יוספה, אהבות אסורות בקולנוע הישראלי, תיאוריה וביקורת, 18, עמ' 207-214, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 2001.

לפיד חיים, על הפנים: מחקר מלומד על סרטי מתיחות ישראליים, תיאוריה וביקורת, 2, עמ' 25-52, 1992.

מאירי, ס., משהו ללבוש: תפקידים ואפיונים של הטרנסמגדר בקולנוע, חיבור לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה: אוניברסיטת תל אביב, 2004.

מונק יעל, בעקבות גופו העירום של מר באום, תיאוריה וביקורת, 18, עמ' 193-197. תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 2001.

מונק יעל, אור כסרט פוליטי, מפנה, 46-47, מאי 2005, עמ' 56-61, 2005.

מורג רעיה, בזות ואתיקה של אחרות: הקולנוע התינוקי הישראלי והקולנוע הפלסטיני בתקופת האינתיפאדה השנייה, מכון אשכול, מכון סמארט, 2004.

מורג רעיה, המיניות והכיבוש: הקולנוע הפוסט-טראומתי הפלסטיני והישראלי בתקופת האינתיפאדה השנייה, תיאוריה וביקורת, 38-39, עמ' 211-234, חורף 2011.

מורג רעיה, טראומת הכובש, הקולנוע, האינתיפאדה, תרגום מאנגלית: מריאנה בר, תל-אביב: רסלינג, 2017.

נאמן ג'אד, דרגה אפס בקולנוע, קולנוע, 5, עמ' 20-23, 1979.

נאמן ג'אד, הפצע מתנת המלחמה - שדות הקרב בקולנוע הישראלי, תל-אביב: עומק שדה - סדר טיש לקולנוע וטלוויזיה, אוניברסיטת תל-אביב, הוצאת עם-עובד, 2018.

ניב קובי, על מה הסרט הזה?, תל אביב: דביר, 1999.

ניב קובי, מתעקרת, נמלטת ומתאבן: פרופיל בעייתי של המשפחה המזרחית הישראלית על פי שלושה סרטים, פנים, 19, עמ' 118-128, 2002.

נתן משה, שיחות עם דוד פרלוב, קשת קולנוע, סתיו, גיליון מ"א (41), עמ' 4-77, תל-אביב, 1968.

סעיד אדוארד, אוריינטליזם, תל אביב: הוצאת עם עובד, 2000 (1978).

פרמינגר ענר, על ספרות קולנוע ודעות קדומות- מתוך: "צפייה על תנאי"? דרכים לצפייה מעריכה בקולנוע ובטלוויזיה, מיכאל שלי, עמ' 60-72, בית הספר לעובדי הוראה בכירים ע"ש עמנואל יפה, משרד החינוך והתרבות, תשמ"ח' 1988.

מתפרסם גם בבית הסרט העברי,

<http://www.filmography.co.il/?View&entry&EntryID&59>

פרמינגר ענר, להתחיל קולנוע מבראשית: שיחה עם דוד פרלוב, קרניים, גיליון 2, ספטמבר 2000.

פרמינגר, ענר, נלחם בפיתוי להצטרף אל עדת המשקרים הגדולה - על מכלול יצירתו של הבמאי רם לוי, סינמטק - כתב עת לענייני קולנוע, גיליון 142 - ספט-אוק', עמ' 4-5, 2006.

פרמינגר, ענר, אורי זוהר - הממזר והמלך של הקולנוע הישראלי, אוצרות דרום, עמ' 156-161, 2007.

פרמינגר ענר, בין חטא ההיבריס בטרגדיה היוונית לבין צדקנות וביטול עצמי בעקדת יצחק: התבוננות בין-טקסטואלית בחופשת קיץ (2007) של דוד וולך, אוצרות דרום, עמ' 81-86, פרדס הוצאה לאור, חיפה, והמכללה האקדמית ספיר, שדרות, 2008.

פרמינגר ענר, תיעוד, מיתוס ובדיון בשישים שנות קולנוע ישראלי, אוצרות דרום, עמ' 69-80, פרדס הוצאה לאור, חיפה, והמכללה האקדמית ספיר, שדרות, 2008.

פרמינגר ענר, אהרונ'י, מתן, תובנה מאוחרת: קונפליקט אידיאולוגי ורב-תרבותי בסרט חתונה מאוחרת, סוגיות חברתיות בישראל, כתב-עת לנושאי חברה, גיליון 7, חורף 2009 תשס"ט, עמ' 214-243.

פרמינגר, ענר, ללכת על המים או להקדים את אלוהים - בני הדור השני והשלישי מחפשים קרקע מוצקה לרגליהם: התבוננות חדשה בסרטו של איתן פוקס ללכת על המים, סליל: כתב עת להיסטוריה, קולנוע וטלוויזיה, גיליון 6, חורף 2012, עמ' 59-68, האוניברסיטה העברית בירושלים.

<http://www.slil.huji.ac.il/?psl&issues&ssl&winter-2012>

פרמינגר ענר, משחק שח עם סכין קפיצית: זהות ישראלית רדופה, לכודה בזירה פוסט-טראומטית

במאבק בין תוקפן לקרבן בפיצ'ר הראשון של משה מזרחי אורח בעונה מתה, אוצרות דרום, פסטיבל קולנוע דרום, 2015,
<http://sff.sapir.ac.il/2015/%D7%9E%D7%A9%D7%97%D7%A7-%D7%A9%D7%97-%D7%A2%D7%9D-%D7%A1%D7%9B%D7%99%D7%9F-%D7%A7%D7%A4%D7%99%D7%A6%D7%99%D7%AA/index.html>

פרמינגר ענר, בוכנוואלד בירושלים - גלגולי בתים במרחב הפרטי והציבורי בסרטו של איתן גרין חדרי הבית, אוצרות דרום, פסטיבל קולנוע דרום, 2016,
<http://csf.sapir.ac.il/?films&eq;%D7%91%D7%95%D7%9B%D7%A0%D7%95%D7%95%D7%90%D7%9C%D7%93-%D7%91%D7%99%D7%A8%D7%95%D7%A9%D7%9C%D7%99%D7%9D-%D7%9E%D7%90%D7%9E%D7%A8-%D7%9E%D7%90%D7%AA-%D7%A2%D7%A0%D7%A8-%D7%A4%D7%A8%D7%9E%D7%99%D7%A0>

פרמינגר ענר, בין מסע אלונקות למגש הכסף בין קולנוע לאתיקה, רסלינג, הסדרה לקולנוע, תל-אביב, 2017.

צימרמן משה, תל אביב מעולם לא הייתה קטנה. תל אביב: משרד הביטחון, 2001.

צימרמן משה, סימני קולנוע - תולדות הקולנוע הישראלי בין השנים 1896-1948, הוצאת דיונון, אוניברסיטת תל-אביב, 2001.

צימרמן משה, חור במצלמה - עיונים בקולנוע הישראלי, רסלינג, תל-אביב, 2003.

צימרמן משה, הסרטים הסמויים מן העין, רסלינג, תל-אביב, 2007.

קליין אורי, שיחות עם דוד פרלוב, קולנוע, קיץ 1981, עמ' 17-27, המכון הישראלי לקולנוע, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תל-אביב, 1981.

קמחי רמי, שטעטל בארץ ישראל - סרטי הבורקס ומקורותיהם בספרות יידיש קלסית, רסלינג, הסדרה לקולנוע, תל-אביב, 2012.

שוחט אלה, הקולנוע הישראלי - היסטוריה ואידיאולוגיה, ברירות, תל-אביב, 1991.

שוויצר אריאל, הרגישות החדשה - קולנוע ישראלי מודרני בשנות השישים והשבעים, בבל/האוזן השלישית, תל-אביב, 2003.

שוויצר אריאל, קולנוע ישראלי חדש, כרמל, ירושלים, 2017.

שור רנן, החוויה הקולנועית-הבבואה הצברית בסרטיו של אורי זוהר, קולנוע, 15-16, עמ' 2-41, 1978.

שניצר מאיר, הקולנוע הישראלי, כנרת בית הוצאה לאור, תל-אביב, 1994.

הערכת הקורס - הרכב הציין הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 10 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 30 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 60 %
עבודה או מבחן מסכם

- מידע נוסף / הערות:
- פילמוגרפיה טנטטיבית להקרנה
1. כל ממזר מלך/אורי זוהר - 1968
 2. עונת הדובדבנים/חיים בוזגלו - 1991
 3. עיניים גדולות/אורי זוהר - 1974
 4. מסע אלונקות/ג'אד נאמן - 1977
 5. מגש הכסף/ג'אד נאמן (1983)
 6. בוקר טוב אדון פידלמן/יוסי מדמוני - 2011
 7. מאחורי הסורגים/אורי ברבש - 1984
 8. חיוך הגדי/שמעון דותן - 1986
 9. אואנטי פופולו/רפי בוקאי - 1986
 10. נישואים פיקטיביים/חיים בוזגלו - 1988
 11. ביקור התזמורת/ערן קולירין - 2007
 12. אין שמות על הדלתות/נדב לווייתן - 1996
 13. אוסטרליה שלי/עמי דרוזד - 2011
 - פילמוגרפיה טנטטיבית להקרנה (המשך)
 14. בלדה לאביב הבוכה/בני תורתי - 2011
 15. גט/רונית ושלומי אלקבץ - 2014
 16. סופת חול/עילית זקצר - 2016
 17. בובה/זאב רווח - 1986
 18. שלושה ימים וילד/אורי זוהר - 1967
 19. אפס ביחסי אנוש/טליה לביא - 2014
 20. הלהקה/אבי נשר - 1977
 21. חירבת חיזעה/רם לוי - 1978
 22. חמסין/דני וקסמן - 1982
 23. מיכאל שלי/דני וולמן - 1974
 24. חור בלבנה/אורי זוהר - 1965
 25. אור/קרן ידעיה - 2004
 26. מציצים/אורי זוהר - 1972
 27. לאן נעלם דניאל וקס/אברהם הפנר - 1973
 28. גמר גביע/ערן ריקליס - 1991
 29. גולם במעגל/ענר פרמינגר - 1993
 30. הגרעין הקשה/ענר פרמינגר - 1999

-
31. החיים בינתיים/ענר פרמינגר - 2012
 32. כנפיים שבורות/ניר ברגמן - 2000
 33. ללכת על המים/איתן פוקס - 2004
 34. חופשת קיץ/דוד וולך - 2007
 35. ואלס עם באשיר/ארי פולמן - 2008
 36. לבנון/שמוליק מעוז - 2009
 37. בית לחם/יובל אדלר - 2013
 38. הבן של אלוהים/גיא נתיב, ארז תדמור - 2014
 39. הם היו עשרה/ברוך דינר - 1960
 40. סאלאח שבתי/אפריים קישון - 1964
 41. יומן 1973-1983/דוד פרלוב - 1983
 42. ההרוג ה-17/דוד אופק - 2003